

Град Краљево – SWOT анализа

Град Краљево је по површини највећа административна територија у Србији (1531,79 км²) на којој живи 121.707 становника (попис 2002.године), а налази се у средњем току реке Западне Мораве и доњем току реке Ибар. Ово подручје захвата и доњи ток реке Грузе и целе сливове река: Лопатнице, Рибнице и Чукојевачке реке. Територија града има издужен облик правца југозапад–југоисток, а пружа се између планине Чемерна (1.579м) на југозападу и Гледићких планина (922м) на североистоку. На југу се града простире до планине Студене (1.356м), на југоистоку до планине Гоч (1.124м), на северозападу до планине Јелице, а на северу до Котленика. Најнижа тачка града налази се на изласку Западне Мораве са територије града Краљево и износи 172м а највиша на планини Жељин и износи 1.784м. Специфична изграђеност рељефа на територији града Краљево омогућује да се изврши рејонизација простора и то: простор непосредно уз водотоке Западне Мораве, Ибра, Грузе и Рибнице, затим зона приградских насеља у брдско планинском појасу и насеља у планинском појасу. Насеље Краљево се развило на широком дну котлине, на месту где се Ибар улива у Западну Мораву и налази се на надморској висини 203м–208м.

Тренутно стање планске документације о природним непогодама за град Краљево захтева ажурирање и допуну постојећих планских докумената јер у складу са елементарном непогодом која се десила током маја 2014.године. Постојећа документација садржи податке о ризицима од могућих природних непогода, као и о последицама које могу изазвати. Посебно се при допуни планских докумената мора инсистирати на учешћу јавности "public participation".

Град Краљево не поседује довољан капацитет локалних органа, стручних служби и консултаната за савремени приступ управљању ризицима од природних непогода, као и неадекватан мониторинг природних, природно-антропогених и антропогених процеса у циљу заштите од природних непогода. Тренутно стање карактерише и непостојање јединствене базе података (Геопортал) о просторном размештају одређених природних непогода, мониторинг као и раног упозорење за случај природне непогоде.

Стање укупног система заштите од природних непогода града Краљево није задовољавајуће, посебно у односу на просторне аспекте управљања ризиком. Савремен концепт заштите и управљања полази од чињенице да је на свим нивоима и у свим фазама планирања потребно дефинисати прихватљив ниво ризика од природних непогода (простори који могу бити угрожени било којом природном непогодом: поплаве, бујице, клизишта итд., треба ограничити у планирању или условити адекватним мерама заштите), па затим системом превентивних, организационих и других мера и инструмената интервенисати у циљу спречавања њиховог настанка, односно смањивања последица непогода на прихватљив ниво.

Да би се могла извршити правилна процена степена повредивости простора града Краљево, односно ограничења за његово коришћење, *потребно је приступити изради катастра угрожености простора од природних непогода* у функцији просторног планирања. На бази сазнања и истраживања направила би се листа тачака и ареала могућих ризика, вероватноће појављивања, обима последица и на основу тога дефинисање намене површина у оквиру планова као и планове заштите и приоритета заштите у планирању простора Републике.

Град Краљево још нема завршену Процену угрожености од елементарних непогода и других несрећа, јер још увек траје регистравање свих природних непогода које су се десиле на територији града. Служба цивилне заштите поседује значајне податке и добру организацију, међутим недостаје јој адекватне опреме да би на савремен у ГИС окружењу извршила процену.

Синтезна SWOT анализа природних непогода у стратешким документима за град Краљево

СНАГЕ (постојеће)	СЛАБОСТИ (унутрашње)
<ul style="list-style-type: none"> – Постојећа просторно-планска документација (ПП, ГУП и ПДР); – Предвиђена издвајања из буџета општине за израду неопходне документације за процену и смањење угрожености територије општине природним непогодама; – Пораст свести о потреби планирања заштите од природних непогода на локалном нивоу, спровођења анализе, детерминисања и управљања ризицима од природних непогода. – Организована и стручна служба цивилне заштите упућена у проблематику природних хазарда 	<ul style="list-style-type: none"> – Некомплетна просторно-планска документација за различите врсте природних хазарда; – Постојање површина деградираних рецентним ерозивним процесима, клизиштима и бујичним токовима, а одсуство адекватног мониторинга; – Не постојање Стратегије заштите од природних непогода на нивоу града у оквиру планске документације; – Непостојање јединствене базе података о просторном размештају природних хазарда, односно детерминисање потенцијално критичних зона (мултихазард карте).
МОГУЋНОСТИ (развојни потенцијали)	ПРЕТЊЕ (развоју)
<ul style="list-style-type: none"> – Израда мултихазард карата на основама ГИС технологија (карте сеизмичности терена, ерозионих подручја, катастра клизишта, плавних зона, итд.); – Формирање одељења и кадра који би се бавио природним хазардима на нивоу града (земљотресима, клизиштима, одронима, бујицама, итд.); – Иницирање и подстицање осигурања од природних непогода учешћем свих осигуравајућих компанија; – Израженије укључивање јавности " public participation "; – Могућност медијске презентације проблема, потреба и резултата везаних за заштиту од природних хазарда на нивоу општине. – Постојање веб ГИС апликације за планове на сајту града или цивилне заштите на које се може надоградити и подаци о природним хазардима. 	<ul style="list-style-type: none"> – Неусаглашено секторско планирање и слаба координација надлежних институција, служби и организација; – Непостојање локалних кадрова за реамбулацију базних подлога (карта сеизмичке активности, ерозије земљишта, плавних зона, катастри клизишта, бујичних токова, противбујичних објеката, противпожарна карта, карте мултихазарда...) и примену савременог приступа управљању ризиком од природних непогода; – Прекомерна и непланска експлоатација шума; – Даљи негативан утицај антропогеног фактора на деградацији природних услова и повећање учестаности и интензитета природних непогода (клизишта, бујица, поплава...); – Недостатак довољних финансијских средстава за развој, опремање и обуку надлежних органа, служби и јединица укључених у управљање ризиком;

Постојећа планска документација:

1. Просторни план града Краљева – 2009., обрађивач “ЈП Дирекција за планирање и изградњу Краљево” ;

Недостаци: недовољна обрађеност природних непогода. При изради Просторног плана коришћена Геолошка подлога за Просторни план града Краљева која се помиње у текстуалном делу, али нигде није приказана ни у документацији плана.

Препорука: Неопходно извршити измену и допуну ПП у складу са природном непогодом која се десила 2014. године и то у делу заштите од поплава и клизишта);

Слика 15. Намена површина из Просторног плана града Краљева

2. Просторни план подручја посебне намене парка природе Голија

За део територије града Краљева усвојен је ПППН ПП Голија (05 број 110-621/2009 од 13.02.2009. године). Обрађивач „ЦЕП“ Београд.

Правила заштите, уређења и коришћења подручја овим Планом приоритетно се усаглашавају са активним мерама заштите природне и културне баштине и одрживим газдовањем ресурсима. Степен истражености подручја не омогућава, у свим очекиваним случајевима, непосредну примену правила, већ је неопходна њихова даља разрада, кроз планска акта нижег реда, уз претходна или нова истраживања и посебна програмска документа. Планом су обрађени инжењерскогеолошки услови, ерозија, бујице и поплаве.

Препорука: Неопходна допуна планског документа у складу са природном непогодом која се десила 2014. године и то у делу заштите од поплава и клизишта.

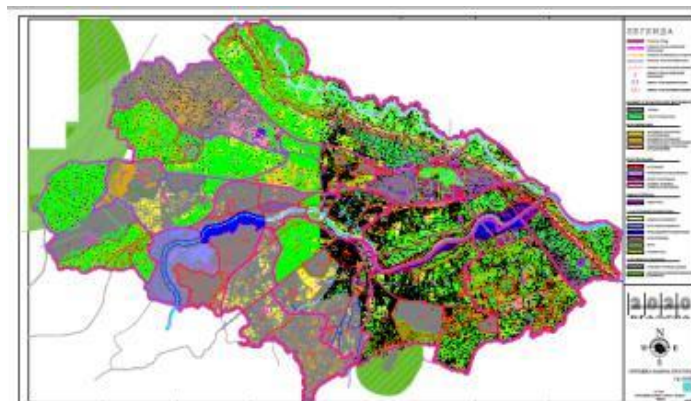

Слика 16. Хидрогеолошка карта за ПППН ПП Голије

3. Генерални урбанистички план Краљева (у даљем тексту ГУП), усвојен 2013. године, обрађивач “ ЈП Дирекција за планирање и изградњу Краљево“ ;

Недостаци: Из текстуалног дела елабората плана види се да постоји инжењерскогеолошка документација, али у графичком делу предметна документације није доступна или није стављена као саставни део плана. У оквиру плана третирају се инжењерскогеолошки услови и правила за изградњу, као заштита од елементарних непогода стим да се у графичком делу то не може пратити.

Препорука: Неопходна допуна ГУП-а израдом Елаборат о геолошко-геотехничким условима у складу са Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09-исправка, 64/10 одлука УС, 24/11 и 121/12, 42/13–одлука УС, 50/2013–одлука УС, 98/2013–одлука УС, 132/14 и 145/14) и Законом о рударству и геолошким истраживањима("Службени гласник РС", бр. 101/15) ;

Слика 17. Намена површина из Генерални урбанистички плана

4. Планови Генералне Регулације (у даљем тексту ПГР): на територији града Краљева урађени су следећи ПГР: ПГР Берановац-Кованлук (урађена инжењерско-геолошка карта), ПГР Центар-Чибуковац (коришћена стара инжењерско-геолошка карта из 1975. обрађивач Геозавод), ПГР Индустијска зона-Спортски аеродром (не постоји инжењерско-геолошка карта), ПГР Јарчујак аеродром (не постоји инжењерско-геолошка карта), ПГР Конарево-Дракчићи аеродром (не постоји инжењерскогеолошка карта), ПГР Кулагић Ада-Адрани (коришћена стара инжењерскогеолошка карта из 1975 обрађивач Геозавод), ПГР Ратарско имање-Грдича (коришћена стара инжењерскогеолошка карта из 1975. обрађивач Геозавод), ПГР Ратина (коришћена стара инжењерскогеолошка карта из 1975 обрађивач Геозавод), ПГР Ратина-Панчево

(урађена нова инжењерскогеолошка карта), ПГР Рибница(не постоји инжењерскогеолошка карта), ПГР Сеовац-Адрани (коришћена стара инжењерскогеолошка карта из 1975 обрађивач Геозавод), ПГР Сијаце поље (урађена нова инжењерскогеолошка карта).

Слика 18. Инжењерскогеолошка карта , Геозавод 1975. године

5. Планови детаљне регулације (ДУП, РП, ПДР и УП)

Недостаци: Постоје планови детаљније регулације, али ниједан не садржи инжењерскогеолошку карту и није третирао заштиту од природних непогода.

Препорука: Неопходна допуна или израда нових ПДР, израдом Елаборат о геолошко-геотехничким условима у складу са Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09-исправка, 64/10 одлука УС, 24/11 и 121/12, 42/13–одлука УС, 50/2013–одлука УС, 98/2013–одлука УС, 132/14 и 145/14) и Законом о рударству и геолошким истраживањима("Службени гласник РС", бр. 101/15);

Непостојећа планска документа:

1. Оперативни план одбране од поплава
2. Процена угрожености од елементарних непогода и других несрећа

Непостојећа документација:

1. План издвајања ерозионих подручја
2. Катастар бујичних токова
3. Катастар изведених противерозионих и радова за одбрану од бујичних поплава
4. Катастар клизишта и других појава нестабилности
5. Мултихазардне карате

ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

1. Израда рефералних карата природних хазарда за територију града Краљева
 - Катастар клизишта и других појава нестабилности на територији општине
 - Катастар угрожености територије општине природним хазардима (мултихазард карта)
2. Административно и институционално јачање локалних капацитета
 - Техничко и стручно јачање локалних капацитета ради превентивне заштите од природних непогода